

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2021.1.2.8>

NIEZAREJESTROWANY WZÓR PRZEMYSŁOWY JAKO SPOSÓB OCHRONY PROJEKTÓW W BRANŻY MODY

Mariia Bychkovska

aspirantka Katedry Własności Intelektualnej

Kijowskiego Uniwersytetu Narodowego imienia Tarasa Szewczenki

(Kijów, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0002-5801-3539

e-mail: Bychkovska.m@gmail.com

Adnotacja. Niniejsza praca poświęcona jest kompleksowemu badaniu kwestii specyfiki zapewnienia ochrony prawnej niezarejestrowanych projektów w branży mody. Zdefiniowano istotę i treść natury prawnej niezarejestrowanych projektów w branży mody. Podano definicję zarejestrowanego wzorca przemysłowego i niezarejestrowanego wzorca przemysłowego. Przeanalizowano kwestie kształtowania się i obecnego stanu normatywnej ochrony praw własności intelektualnej do niezarejestrowanego wzorca przemysłowego uważanego za jeden ze sposobów ochrony projektów w branży mody. Określono i zbadano podstawowe warunki przyznawania ochrony prawnej niezarejestrowanemu wzorcowi przemysłowemu. Rozważono różne podejścia dotyczące możliwości uzyskania skumulowanej ochrony w zakresie projektowania w branży mody, która istnieje w różnych krajach świata. Na podstawie przeprowadzonych badań wyciągnięto wnioski na temat pozytywnych i negatywnych skutków w przypadku wykorzystania niezarejestrowanego wzorca przemysłowego do ochrony wzorów w branży mody.

Słowa kluczowe: własność intelektualna, niezarejestrowany wzór przemysłowy, ochrona kumulacyjna, moda, ochrona praw, nowość.

UNREGISTERED INDUSTRIAL DESIGN AS A WAY TO PROTECT FASHION DESIGNS

Mariia Bychkovska

Postgraduate Student at the Department of Intellectual Property

Taras Shevchenko National University of Kyiv (Kyiv, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0002-5801-3539

e-mail: Bychkovska.m@gmail.com

Abstract. This article is devoted to a comprehensive study of the issues and specifics of the protection for the unregistered fashion designs. The essence and content of the legal nature of unregistered fashion designs is determined. The definition of a registered industrial design and an unregistered industrial design is given. The issue of formation and current state of the legal provisions for the protection of the unregistered industrial designs as a tool for the protection of fashion designs are determined and analyzed. The basic conditions for granting legal protection to an unregistered industrial design are determined and investigated. The different approaches to the possibility of obtaining cumulative protection for design in the field of fashion industry, which exist in different countries, are considered. On the basis of the following research positive and negative aspects of the unregistered design protection for the fashion designs are determined.

Key words: intellectual property, unregistered industrial design, cumulative protection, fashion, protection of rights, novelty.

НЕЗАРЕЄСТРОВАНІЙ ПРОМИСЛОВИЙ ЗРАЗОК ЯК СПОСІБ ОХОРОНИ ДИЗАЙНІВ У СФЕРІ ІНДУСТРІЇ МОДИ

Марія Бичковська

аспірантка кафедри інтелектуальної власності

Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна)

ORCID ID: 0000-0002-5801-3539

e-mail: Bychkovska.m@gmail.com

Анотація. Роботу присвячено комплексному дослідженню питання особливості забезпечення правової охорони незареєстрованих дизайнів у сфері індустрії моди. Визначено сутність і зміст правової природи незареєстрованих дизайнів у сфері індустрії моди. Надано визначення зареєстрованого промислового зразка та незареєстрованого промислового зразка. Проаналізовано питання становлення і нинішній стан нормативного забезпечення охорони прав інтелектуальної власності на незареєстрований промисловий зразок, що розглядається як один зі способів охорони дизайнів у сфері індустрії моди. Визначено та досліджено основні умови надання правової охорони незареєстрованому промислового зразку. Розглянуто різні підходи щодо можливості отримання

кумулятивної охорони на дизайн у сфері індустрії моди, які існують у різних країнах світу. На основі проведеного дослідження зроблено висновки щодо позитивних та негативних наслідків у разі використання незареєстрованого промислового зразка для охорони дизайнів у сфері індустрії моди.

Ключові слова: інтелектуальна власність, незареєстрований промисловий зразок, кумулятивна охорона, мода, охорона прав, новизна.

Вступ. З кожним роком рівень конкуренції між будинками мод значно зростає, змушуючи дизайнерів швидко та однозначно реагувати на сучасні тенденції шляхом запровадження нестандартних творчих рішень. Водночас постійна систематична необхідність у генеруванні нових ідей для створення креативних продуктів призводить до пошуку дієвих засобів охорони результатів інтелектуальної діяльності у сфері індустрії моди. Хоча незареєстрований промисловий зразок є відносно новим інструментом для охорони прав інтелектуальної власності, доцільним буде зазначити, що основний інтерес незареєстрованої охорони прав інтелектуальної власності для дизайнерів у сфері індустрії моди полягає саме в отриманні охорони через використання концепції незареєстрованих промислових зразків.

Окремі аспекти зазначеної проблематики частково зачіпались у роботах із суміжною тематикою таких зарубіжних учених, як Р.Г. Френкель, С. Белтраметті, К. Ростіала, С. Спрігман, Є. Дерклає, Н. Рід, Л. Фанеллі, Палаціо М., Хейман Л. та інші.

Проте комплексне теоретичне дослідження поняття і природи незареєстрованого промислового зразка разом із ретельним аналізом його ролі як інструмента охорони прав інтелектуальної власності у сфері індустрії моди раніше не здійснювались вітчизняними правознавцями. Між тим комплексне дослідження теоретичних і практичних проблем охорони прав інтелектуальної власності у сфері індустрії моди незареєстрованим промисловим зразком вимагає подальшого розвитку, що й визнається **метою статті**.

Для того щоб зрозуміти, в чому саме полягає інтерес застосування незареєстрованого промислового зразка для індустрії моди, автором поставлені такі завдання: 1) проаналізувати та надати визначення промислового зразка; 2) охарактеризувати певні особливості модної індустрії, яким відповідає цей вид охорони; 3) визначити й дослідити основні умови надання правової охорони незареєстрованому промислому зразку.

Основна частина. Для визначення терміна «промисловий зразок» розглянемо окремі підходи до тлумачення, які залежать від джерела права, в котрих їх викладено – джерела міжнародного права, регіональні джерела, національні нормативно-правові акти та правові доктрини.

Незважаючи на те, що система охорони прав інтелектуальної власності за минулі роки отримала відповідне забезпечення на міжнародному рівні, точного визначення промислового зразка належні акти не містять. Таким чином, міжнародні правові акти залишають визначення цього терміна на розсуд регіонального та національного законодавства окремих країн.

Аналізуючи норми регіонального законодавства, доцільно звернути увагу на законодавство Європейського Союзу (далі – ЄС), а саме на положення ст. 1 Директиви ЄС про правову охорону промислових зразків, що розглядає «промисловий зразок» як зовнішній вигляд цілого продукту або його частини, який є результатом певних особливостей, зокрема ліній, контурів, кольорів, форми, фактури та/або матеріалів самого продукту та/або його орнамент (DIRECTIVE 98/71/EC, 1998: Art. 1).

Національне визначення промислового зразка варіюється в залежності від країни. Так, відповідно до законодавства Сполучених Штатів Америки (далі – США) з патентного права під промисловим зразком прийнято розглядати дизайн, який складається з візуальних орнаментальних характеристик, втілених або застосованих у продукті виготовлення (Title 35 of the Code of Laws of the United States of America: § 171). У свою чергу термін «промисловий зразок» у Китаї визначається як «будь-який новий дизайн, що створює естетичне відчуття і який придатний для промислового використання завдяки загальній або частковій формі, малюнку або їхній комбінації, а також поєднання кольору та форми або малюнку виробу» (Patent Law of the People's Republic of China, 1984: Art. 2). Закон України «Про охорону прав на промислові зразки» встановлює, що промисловим зразком є результат інтелектуальної, творчої діяльності людини в галузі художнього конструювання (Закон України «Про охорону прав на промислові зразки», 1993: Ст. 1), яким може бути зовнішній вигляд виробу або його частини, що визначається, зокрема, лініями, контурами, кольором, формою, текстурою та/або матеріалом виробу та/або його оздобленням (Закон України «Про охорону прав на промислові зразки», 1993: Ст. 5).

Доктринальне визначення промислового зразка, надане Всесвітньою організацією інтелектуальної власності (далі – ВОІВ), підкреслює, що в правовому розумінні цей термін характеризує декоративний аспект певного об'єкта. Промисловий зразок може складатися з тривимірних ознак, таких як форма виробу, або двовимірних ознак, таких як візерунки, лінії або колір. При цьому охорона прав інтелектуальної власності та такий об'єкт не поширюється на його технічні або функціональні аспекти (WIPO, 2019: 5).

У запропонованому Р. Шарма визначенні промислового зразка підкреслюється його відношення до творчої діяльності, яка призводить до декоративного чи формального вигляду товару (Sharma, Jaiswal, Adlakha, 2011: 19). У свою чергу Д.Х. Брін звертає увагу на естетичні аспекти промислового зразка, що відрізняють продукт від інших, представляють можливість для виробника, оскільки дизайн продукту надає імідж і репутацію компанії та сприяє підвищенню конкурентоспроможності й ефективності діяльності фірм. Із цієї причини для підприємств стає важливим захистити свої дизайнерські активи від копіювання конкурентами (Brean, 2008: 329).

На думку ж О. Бондаренко, в загальноприйнятому розумінні під промисловим зразком слід сприймати саме результат творчої діяльності, метою якого є створення декоративного характеру зовнішнього вигляду

предметів масового виробництва. Водночас вона відзначає, що в юридичному розумінні промисловий зразок є об'єктом права інтелектуальної власності, права на який у багатьох країнах світу забезпечуються відповідно до системи реєстрації (Бондаренко, 2013: 241). Враховуючи природу промислового зразка як об'єкта інтелектуальної власності, вдається неможливим погодитись із вищезазначеним визначенням промислового зразка. По-перше, автор помилково звузив категорію предметів, які можуть містити або в яких може бути втілено промисловий зразок, окресливши їх лише як предмети масового виробництва. Зазвичай дизайни, зокрема дизайни у сфері індустрії моди, можуть бути створені дизайнером відповідно до індивідуального заказу клієнта та за його власними параметрами або уподобаннями. У такому разі, незважаючи на відсутність масового характеру виробництва, відповідний виріб буде вважатись результатом інтелектуальної, творчої діяльності, який у разі відповідності обов'язковим критеріям, необхідним для отримання охорони, зможе визнаватись промисловим зразком. По-друге, враховуючи існування законодавчого закріплення незареєстрованого промислового зразка в ЄС, Україні та Великобританії, неможливо говорити лише про обов'язковість реєстрації прав як підтвердження наявності прав на промисловий зразок.

Таким чином, незважаючи на відмінності у правовому тлумаченні терміна «промисловий зразок» в актах регіонального, національного та доктринального права, можна сформулювати загальне визначення. Так, промисловий зразок є втіленням зовнішнього вигляду цілого продукту або його частини, що створюється автором з метою задоволення естетичних і ергономічних потреб людей. До об'єктів промислового зразка належать: форма, малюнок, розфарбування або їх поєднання, що визначають зовнішній вигляд промислового виробу та які призначені для задоволення естетичних і ергономічних потреб людей.

Залежно від виду об'єкта промислової зразки поділяють на: об'ємні (наприклад, зовнішній вигляд сумки, прикрас); площинні (наприклад, зовнішній вигляд хустки); комбіновані (наприклад, зовнішній вигляд посуду: форма чашки і малюнок на ній) (Еннан, Кулініч, Мазуренко, Менсо, Романадзе, 2016: 157).

Крім цього, кваліфікацію промислових зразків можна провести в залежності від способу отримання прав інтелектуальної власності на зареєстровані промислові зразки та незареєстровані.

Враховуючи критерій розподілу, зареєстрованим промисловим зразком визнається той промисловий зразок, охорона на який забезпечується після проходження спеціальної процедури, внаслідок якої відомості щодо промислового зразка вносяться до відповідного реєстру, а власнику промислового зразка видається охоронний документ для підтвердження його законних прав (зазвичай це свідоцтво). У свою чергу незареєстрованим промисловим зразком є зовнішній вигляд цілого продукту або його частини, який було доведено до загального відома в порядку, передбаченому відповідними нормами законодавства без необхідності здійснення формальностей (реєстрації).

При цьому не можуть визнаватись промисловими зразками:

- 1) об'єкти, що не відповідають умовам надання правової охорони;
- 2) об'єкти, зовнішній вигляд яких продиктовано виключно технічною функцією виробу (такі технічні або функціональні особливості дизайну все ще можуть бути захищені, але іншими правами інтелектуальної власності, наприклад, патентами, корисними моделями або комерційною тасмницею, залежно від обставин кожного окремого випадку);
- 3) об'єкти, що включають захищені офіційні символи або емблеми, такі як, наприклад, національний прапор;
- 4) об'єкти, які вважаються такими, що суперечать громадському порядку чи моралі (Закон України «Про охорону прав на промислові зразки», 1993: Ст. 5; COUNCIL REGULATION (EC) No 6/2002 on Community designs of 12 December 2001: Art. 4, 8, 9).

При цьому однією з головних умов, якій має відповідати промисловий зразок, як зареєстрований, так і незареєстрований – це новизна. Критерій новизни вимагає, щоб новий промисловий зразок не був ідентичним або схожим на промисловий зразок, який раніше був доступний для громадськості (COUNCIL REGULATION (EC) No 6/2002 on Community designs of 12 December 2001: Art. 5).

Також міжнародно-правові акти та акти національного законодавства можуть установлювати додаткові умови та обмеження щодо того, які об'єкти може бути зареєстровано як дизайн. Тому вважаємо за доцільне проаналізувати джерела міжнародного права, що забезпечують охорону прав інтелектуальної власності на промислові зразки.

На міжнародному рівні охорона промислових зразків отримала своє нормативно-правове закріплення в положеннях однієї з перших угод про інтелектуальну власність – Паризької конвенції про охорону промислової власності (далі – Паризька конвенція). Відповідний документ прямо передбачає, що охорона промислових зразків повинна здійснюватися в усіх країнах, до яких застосовується ця Конвенція (відповідні країни утворюють Союз з охорони промислової власності) (Paris Convention for the Protection of Industrial Property, 1883: Art. 5quinquies). При цьому Паризька конвенція не містить точного визначення промислового зразка, а лише встановлює, що промислова власність повинна розумітися в широкому сенсі й застосовуватися не тільки до промисловості та комерції, але також до сільськогосподарської та видобувної промисловості тощо (Paris Convention for the Protection of Industrial Property, 1883: Art. 1(3)).

Паризька конвенція наводить такі приклади способів охорони промислової власності, як патенти на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, торговельні марки, знаки обслуговування, фірмові найменування та вказівки про походження чи найменування місця походження, а також припинення недобросовісної конкуренції (Paris Convention for the Protection of Industrial Property, 1883: Art. 1(2)).

При цьому зазначається, що охорону промислових зразків не може бути припинено внаслідок невикористання або ввезення об'єктів, подібних до об'єктів, що охороняються (Paris Convention for the Protection of Industrial Property, 1883: Art. 5(5B)).

Згодом Угода про торгові аспекти прав інтелектуальної власності (ТРИПС) також установила міжнародні нормативні засади для забезпечення охорони прав інтелектуальної власності на промислові зразки для всіх країн-членів Угоди. Як зазначається у ст. 25 Угоди ТРИПС, охорона надається незалежно розробленим промисловим зразкам, які є новими або оригінальними. При цьому члени Угоди можуть передбачити, що зразки не є новими або оригінальними, якщо вони значно не відрізняються від відомих зразків або комбінацій рис відомих зразків. Водночас Угода відзначає, що членам на їхній розсуд може бути передбачено, що охорона прав інтелектуальної власності не поширюється на зразки, що диктуються головно технічними або функціональними міркуваннями (Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS), 1994: Art. 25 (1)).

Отже, можна зробити висновок, що Угода ТРИПС не встановлює єдиний критерій, необхідний для надання охорони прав інтелектуальної власності на промисловий зразок, надаючи таким чином членам Угоди право вибирати, який критерій вони будуть застосовувати до промислових зразків у своєму національному законодавстві – оригінальність або новизну. Проте п. 2. ст. 25 Угоди ТРИПС установлює, що члени вільні виконувати зобов'язання щодо забезпечення охорони промислових зразків через закон про промислові зразки або закон про авторські права (Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS), 1994: Art. 25 (2)). Таким чином, можна зробити висновок, що застосування критерію оригінальності до промислових зразків відбувається за необхідності отримання охорони авторських прав на відповідний твір, тоді як новизна є основним критерієм для отримання охорони прав інтелектуальної власності на промисловий зразок як об'єкт права промислової власності.

При цьому Угода ТРИПС містить положення, що стосується захисту прав на промисловий зразок, підкреслюючи, що власник промислового зразка повинен мати право завадити третім сторонам, які не мають дозволу власника на виробництво, продаж або імпорту продукції, котра містить або втілює зразок, що є копією або у значній мірі копією зразка, якому надана охорона, якщо такі дії здійснюються з комерційною метою (Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS), 1994: Art. 26).

І хоча відповідні акти міжнародного права регулюють основні аспекти забезпечення охорони прав інтелектуальної власності на промислові зразки, варто враховувати, що в розрізі цього питання вони стосуються саме охорони зареєстрованих промислових зразків, оминаючи незареєстрований промисловий зразок як окремих вид охорони прав інтелектуальної власності.

У свою ж чергу можливість охорони дизайнерів як незареєстрованих промислових зразків була вперше запроваджена у Великобританії із прийняттям Закону про авторське право, дизайни та патенти 1988 року (UK Copyright Designs and Patents Act, 1988).

Даний вид правової охорони прав інтелектуальної власності є унікальним через те, що першочергово і донедавна він існував лише в національному законодавстві Великобританії і більше не зустрічався в жодному національному законодавстві країн світу. Лише згодом дану правову конструкцію охорони прав інтелектуальної власності було закріплено в Регламенті ЄС.

Регламенти ЄС підлягають прямому застосуванню у всіх державах-членах, тобто вони є актами прямої дії, тому держави-члени ЄС не мають змоги самостійно вибирати шляхи, методи та форми для досягнення цілей, визначених Регламентом, а лише мають неухильно виконувати його норми.

Незарєєстрований промисловий зразок з'явився через те, що ще до 1988 року в Сполученому Королівстві була зареєстрована низка випадків, коли роботи могли бути зарєєстровані як дизайни (промислові зразки), але через значну кількість судових прецедентів так і не отримали відповідну охорону. Причиною таких подій була необхідність класифікації таких творів, як «твори художньої майстерності», що на практиці було важко довести у справах, предметом спору в яких були утилітарні речі.

Згодом Палата Лордів повідомила несприятливу ситуацію, в якій опинилися дизайнери. Оскільки дизайн не був патентоспроможним, через відсутність достатнього винахідницького рівня дизайнер не мав змоги здійснити реєстрацію прав інтелектуальної власності на результат своєї творчої праці шляхом подачі заявки на отримання патенту на винахід. Проте такий стан речей зумовлено не тільки тим, що дизайни були виробами функціональними, а не естетичними, але часто й тому, що вони не були ні новими, ні оригінальними. Більше того, дизайнери не могли використовувати охорону авторських прав через те, що більшість дизайнерів не відповідала умові щодо визнання твору «роботою художньої майстерності». При цьому, незважаючи на існування прогалін у законодавчому регулюванні охорони прав інтелектуальної власності на дизайни, відповідна ситуація протягом тривалого часу залишалась незмінною. Причиною цього стало існування застереження, що в разі застосування норм авторського права до дизайнерів у правовому середовищі виникне ризик того, що термін охорони дизайнерів буде становити не п'ятнадцяти- або двадцятирічний строк (який є звичайним для об'єктів права промислової власності), а більш довгий строк, який надається саме авторським правом (Fellner, 1989: 375).

Таким чином, вищенаведені факти врешті-решт призвели до створення нового виду охорони прав інтелектуальної власності – незареєстрованого промислового зразка, призначеного саме для забезпечення охорони дизайнерів.

Так само як і в авторському праві, охорону прав інтелектуальної власності за відповідним способом охорони було вирішено зробити автоматичною завдяки відсутності вимоги реєстрації, але водночас тривалість терміну охорони прав скорити на строк у 15 років (UK Copyright Designs and Patents Act, 1988: Sec. 216. 1(a)),

що ідеально відповідає природі об'єктів промислової власності. Так, було встановлено, що правова охорона форми та конфігурування має здійснюватися у відповідності до охорони прав на незареєстрований промисловий зразок, тоді як охорона авторських прав може поширюватись на поверхневі оздоблення та орнаменти (UK Copyright Designs and Patents Act, 1988: Sec. 216. 1(a)).

Зробити висновок про те, що ідея створення нового способу охорони дизайну була досить успішною, дає змогу той факт, що в наступні роки ЄС прийняв Директиву про правову охорону промислових зразків та Регламент, який установив охорону промислової власності за допомогою зареєстрованих промислових зразків та незареєстрованих промислових зразків (COUNCIL REGULATION (EC) No 6/2002 on Community designs of 12 December 2001). Даний Регламент вступив у силу майже 15 років тому, і за цей час було доведено, що такий спосіб правової охорони може бути більш корисним, ніж авторське право, в разі застосування до таких галузей, як мода, які потребують негайної, простої та недорогої охорони. У деяких інших країнах (наприклад, США, Україна) було здійснено спроби запровадження у внутрішнє національне законодавство концепції охорони дизайнів без їх реєстрації, результатом яких стало внесення відповідних змін або розгляд подібних ініціатив законодавчими органами. Такі факти також можуть вважатись доказом ефективного просування незареєстрованого промислового зразка.

З огляду на вищезазначене проаналізуємо відповідність такого виду охорони прав інтелектуальної власності з однією з головних особливостей модної індустрії – її міжнародним характером, про що свідчить значна кількість чинників.

По-перше, в розумінні міжнародної природи індустрії моди значну роль відіграє той факт, що історично нові тенденції та стилі в більшості випадків знаходяться на піку популярності не лише в країні їхнього походження, але й у різних інших країнах світу. Як приклад: «New Look» від Діора було поширено у 1947 році по всій Європі як ідею сучасного французького шикю, Армані знову посилив імідж Італії як центра стилю під час своєї творчої праці, а американські джинси носять і нині на всіх континентах світу (Donaldson, 2018).

Також відомий дворічний захід «Тиждень моди», який відбувається в чотирьох різних столицях моди (Нью-Йорку, Лондоні, Мілані та Парижі), є яскравим прикладом міжнародного характеру, притаманного індустрії моди. Протягом одного місяця (один тиждень для кожного міста) найвідоміші люди в цій сфері подорожують з однієї країни в іншу, а дизайнери мають змогу не лише продемонструвати свою колекцію на «Тижні моди» їхньої країни походження, а також мають можливість вибрати бажану столицю для свого показу (SooHoo, 2015). Останнім часом медіа та соціальні мережі відіграють важливу роль для просування модного бренду, оскільки вони можуть збирати численні аудиторії по всьому світу за короткий проміжок часу. Завдяки цьому факту індустрія моди втрачає свої кордони, і, як наслідок, модний продукт також отримує міжнародний характер.

У світлі вищеведеного суттєві відмінності між різними юрисдикціями стосовно охорони авторських прав на модні дизайни іноді можуть нанести шкоду промисловості як такої і створити бар'єри для нормального функціонування індустрії. Незважаючи на те, що внутрішні законодавства про авторське право держав-членів ЄС є узгодженими через директиви, все ще мають місце деякі розбіжності.

Наприклад, тривимірне створення теоретично може бути захищено авторським правом у Великобританії, але для таких цілей необхідно довести, що продукт є «художньою роботою» (UK Copyright Designs and Patents Act, 1988: Sec. 4(1)). В індустрії моди відповідні умови можна застосувати для продуктів ручної роботи, наприклад, одягу «haute couture», який було створено вручну і не для масового виробництва. Даний вид одягу є унікальним, адже його створенням займаються лише обрані будинки мод для особливих випадків. Саме тому питання можливості їх охорони авторським правом не відображатиме повну картину охорони прав інтелектуальної власності в такій галузі. (Centre for Fashion Enterprise in Association with Olswang LLP, 2012: 10). Як наслідок, охорону дизайну як незареєстрованого промислового зразка, який є гармонізованим на всій території ЄС, можна розглядати як єдиний відповідний варіант для охорони одягу, розташованого на нижчих рівнях піраміди моди.

Водночас авторське право може здійснювати охорону документів, на яких міститься креслення або малюнок дизайну, а також будь-які художні та літературні твори, які було включено в готовий продукт. При цьому охорона промислових зразків більше зосереджена на охороні форм, конфігурацій та конструкцій продукту.

Охорона промислових зразків здійснюється незалежно від надання авторських прав, але через подвійний характер промислового дизайну існує можливість для перетину обох видів охорони (COUNCIL REGULATION (EC) No 6/2002 on Community designs of 12 December 2001: Art. 96(2)). Ця ситуація може виникати у випадках, коли творець модного дизайну може отримати права за більш ніж однією доктриною інтелектуальної власності. Охорона модних дизайнів особливо має можливість для перехрещення різних її видів.

Наприклад, краса текстилю може бути захищена як промисловий зразок, а може також бути захищена як матеріальна форма вираження авторським правом, якщо вона є оригінальною. Обидва види правової охорони не пристосовані для охорони робіт через наявність у них нового функціонального рівня, залишаючи такі об'єкти для охорони патентним правом, але іноді можливі випадки отримання авторського права на такі роботи.

У США було прийнято визначальний підхід у питанні щодо можливості надання кількох видів правової охорони одному твору. Зазвичай для перетину авторських прав з правами на дизайн робота повинна мати художній характер, який створює визначний критерій для надання авторських прав у США. Художній

характер зазвичай застосовується до робіт, які мають достатню естетичну оригінальність і можуть бути розглянуті як такі, що несуть у собі істотний внесок у світову спадщину через їх цінність. Цей стандарт є важкодосяжним для модних дизайнів, тому зазвичай продукти моди повинні бути винесені за рамки можливості охорони авторським правом (Palacio, 2015).

Водночас правило, яке закріплене в Регламенті ЄС щодо можливості збігу двох видів охорони, можна вважати більш справедливим, оскільки таким чином забезпечується охорона прав інтелектуальної власності для робіт, що відповідають критеріям обох доктрин. Треба зауважити, що така правова норма краще відображає правову реальність щодо цієї проблеми (COUNCIL REGULATION (EC) No 6/2002 on Community designs of 12 December 2001).

Іноді вважається, що можливість збігу двох або більше видів прав може виключити конкурентів і створити монополію для правовласників декількох доктрин інтелектуальної власності (Heuman, 2014: 270). Таким чином, у США було запропоновано вирішити цю проблему в такий спосіб, щоб зобов'язувати власників більш ніж одного виду прав інтелектуальної власності вибирати той варіант охорони, який вони хотіли б застосувати, при цьому відмовившись від іншого (Heuman, 2014: 241). Але такий підхід, виходячи з уже наведених раніше фактів, суперечить самій природі права інтелектуальної власності. Оскільки головною метою права інтелектуальної власності є надання правової охорони роботам, які відповідають необхідним критеріям охороноздатності, то невід'ємним правом автора є право користуватись тим способом охорони його прав, який він може отримати внаслідок своєї інтелектуальної праці.

Таким чином, конкретний дизайн може отримати охорону відповідно до обох правових концепцій – від авторських прав, з їх тривалим терміном охорони, до значно коротшого строку охорони промислових зразків. Основною умовою для цього повинно бути дотримання дизайном критеріїв охороноздатності за двома доктринами.

Беручи до уваги питання різниці між охороною, яка надається незареєстрованим промисловим зразком у порівнянні із зареєстрованим, важливо зрозуміти, що функція незареєстрованої охорони фактично така ж, як зареєстрованої, і що в кінцевому результаті дизайнер отримає відповідний рівень охорони, але без необхідності реєструвати дизайн. Проте, враховуючи автоматичний характер отримання прав на незареєстрований промисловий зразок, можна виділити основну відмінність між двома видами охорони.

Тоді як правовласник зареєстрованого промислового зразка має виключне право забороняти іншим особам використовувати промисловий зразок без його дозволу, незареєстрований промисловий зразок надає своєму власнику право запобігати відповідним діям, лише якщо оскаржуване використання стало наслідком копіювання захищеного зразка. Таким чином, використання не вважається результатом копіювання захищеного зразка, якщо воно є результатом незалежної роботи, створеної дизайнером, який може обґрунтовано вважатись не знайомим із зразком, створеним раніше (COUNCIL REGULATION (EC) No 6/2002 on Community designs of 12 December 2001: Art. 19)

Таким чином, права інтелектуальної власності за незареєстрованим промисловим зразком не є монопольними за своєю природою (так само як і в авторському праві) у тому сенсі, що лише якщо третя сторона виробляє дизайн шляхом копіювання, це слід вважати порушенням прав. Існування такої правової норми, з одного боку, створює загрозу виникнення незалежних дизайнів, які також можуть отримати охорону правом інтелектуальної власності, проте завдяки застосуванню критерію новизни до промислових зразків можна стверджувати, що рівень інноваційності дизайнів за застосування незареєстрованого промислового зразка є значно вищим, ніж за застосування авторського права, одним з основних критеріїв якого є оригінальність, при цьому значно нижчим, ніж за реєстрації промислового зразка, що надає власнику монополію на використання дизайну.

Це пов'язано з тим, що процедура реєстрації носить більш безпечний характер, ніж незареєстрована охорона, оскільки автору дизайну буде надано відповідний правовий документ, що підтверджує його права, а сам зареєстрований дизайн буде опубліковано офіційним офісом інтелектуальної власності. За ідеального сценарію, не існує місця для порушення прав правовласника, оскільки він має всі необхідні докази своїх зареєстрованих прав на певний об'єкт у вигляді сертифіката або патенту.

Однак факт реєстрації не є абсолютною гарантією, оскільки завжди існує можливість, що дійсність прав може бути оскаржено та надалі реєстрацію буде анульовано. Таким чином, незареєстрований промисловий зразок також може відігравати важливу роль як інструмент протидії поширення контрафактної та піратської продукції (плагіат не є порушенням прав інтелектуальної власності на промисловий зразок, тому в даному аспекті він не розглядається), незважаючи на відсутність вимоги реєстрації.

За дотримання всіх необхідних юридичних вимог до незареєстрованої охорони промислового зразка такий вид правової охорони може бути надзвичайно корисним для модних виробів, оскільки передбачає значну економію часу (немає необхідності чекати експертизи дизайну відповідним офісом інтелектуальної власності) і не створює жодних економічних витрат (адже плату за реєстрацію не передбачено).

Висновки. Таким чином, можна зробити висновок, що незареєстрований промисловий зразок як вид охорони прав інтелектуальної власності на дизайн відповідає характеру модної індустрії. Незареєстрований промисловий зразок може слугувати ідеальною формою охорони високошвидкісних сфер виробництва, таких як мода, адже трирічний термін охорони може вважатись розумним періодом часу в галузі, де продукти можуть втратити свою цінність за відносно короткий проміжок часу. Відповідно, можна зробити висновок, що для кращого функціонування ринку немає потреби в довгостроковому незареєстрованому захисті.

Список використаних джерел:

1. Directive 98/71/EC of the European Parliament and of the Council of October 13, 1998 on the legal protection of designs. *EUR-Lex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A31998L0071>
2. Title 35 of the Code of Laws of the United States of America of July 19, 1952 (35 U.S.C.). *Legal Information Institute*. URL: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/35>
3. Patent Law of the People's Republic of China of March 12, 1984 (as amended on October 17, 2020). *The National Law Review*. URL: <https://www.natlawreview.com/article/text-china-s-amended-patent-law>
4. Про охорону прав на промислові зразки : Закон України від 15.12.1993 р. №3688-XII. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3688-12#Text>
5. WIPO. Looking Good. An Introduction to Industrial Designs for Small and Medium-sized Enterprises. *Intellectual Property for Business Series Number 2*. 2019. URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_498_1.pdf
6. Sharma, R., Jaiswal P., Adlakha A. Industrial Design and Its Importance in Success of a Product with Special Reference to the Design Act, 2000. *Pragyaan: Journal of Law*, 2011, 1(1), P. 17–22.
7. Brean D.H. Enough Is Enough: Time to Eliminate Design Patents and Rely on More Appropriate Copyright and Trademark Protection for Product Designs. *Texas Intellectual Property Law Journal*. 2008. 16 (2). P. 325–381.
8. Бондаренко О. Щодо проблем правової охорони промислових зразків в Україні. *Часопис Київського університету права*. 2013. Вип. 2. С. 241–244.
9. Право інтелектуальної власності : навчальний посібник. *Алерта* / Р.С. Еннан та ін. 2016. С. 492.
10. Council Regulation (EC) No 6/2002 of 12 December 2001 on Community designs. *EUR-Lex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A32002R0006>
11. Paris Convention for the Protection of Industrial Property of March 20, 1883 (as amended on 28 September 1979). *WIPO Lex*. URL: <https://wipo.lex.wipo.int/en/text/288514>
12. Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights of April 15, 1994 (as amended on December 6, 2005). *WTO.org*. URL: https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/27-trips.pdf
13. UK Copyright Designs and Patents Act 1988 (CDPA). *Legislation.gov.uk*. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1988/48/contents>
14. Fellner C. The New United Kingdom Industrial Design Law. *University of Baltimore Law Review*. 1989. Vol. 19: Iss. 1. P. 369–392.
15. Donaldson A. The power of fashion. *British Council*. 2018. URL: <https://www.britishcouncil.org/research-policy-insight/insight-articles/culture-age-uncertainty>
16. SooHoo F. Fashion Week 101: What It Is and Why It Matters. *TeenVogue*. 2015. URL: <http://www.teenvogue.com/story/what-is-fashion-week>
17. Centre for Fashion Enterprise in Association with Olswang LLP. Intellectual Property in the fashion design industry. 2012. P. 3–18.
18. Palacio M. Industrial Design and Copyright, according to WIPO. *Safe Creative*. 2015. URL: <http://en.safecreative.net/2015/11/24/industrial-design-and-copyright-according-to-wipo/>
19. Heyman L.A. Overlapping Intellectual Property Doctrines: Election of Rights Versus Selection of Remedies. *Stanford Technology Law Review*. 2014. P. 239–275.

References:

1. Directive 98/71/EC of the European Parliament and of the Council of October 13, 1998 on the legal protection of designs. *EUR-Lex*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A31998L0071>
2. Title 35 of the Code of Laws of the United States of America of July 19, 1952 (35 U.S.C.). *Legal Information Institute*. <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/35>
3. Patent Law of the People's Republic of China of March 12, 1984 (as amended on October 17, 2020). *The National Law Review*. <https://www.natlawreview.com/article/text-china-s-amended-patent-law>
4. Pro okhoronu prav na promyslovi zrazky: Zakon Ukrainy vid 15.12.1993 №3688-XII [On protection of rights to industrial designs: Law of Ukraine of 15.12.1993 №3688-XII]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3688-12#Text>
5. WIPO (2019). Looking Good. An Introduction to Industrial Designs for Small and Medium-sized Enterprises. *Intellectual Property for Business Series Number 2*. https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_498_1.pdf.
6. Sharma, R., Jaiswal P., Adlakha A. (2011). Industrial Design and Its Importance in Success of a Product with Special Reference to the Design Act, 2000. *Pragyaan: Journal of Law*, 1(1), pp. 17–22.
7. Brean D.H. (2008). Enough Is Enough: Time to Eliminate Design Patents and Rely on More Appropriate Copyright and Trademark Protection for Product Designs. *Texas Intellectual Property Law Journal*, 16(2), pp. 325–381.
8. Bondarenko O. (2013). Shchodo problem pravovoi okhorony promyslovykh zrazkiv v Ukraini [On the problems of legal protection of industrial designs in Ukraine]. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*. Vyp. 2. pp. 241–244.
9. Ennan R.Ie., Kulinich O.O., Mazurenko S.V., Menso I.V., Romanadze L.D. (2016). Pravo intelektualnoi vlasnosti: navchalnyi posibnyk [Intellectual property law: a textbook]. *Alerta*. pp. 492.
10. Council Regulation (EC) No 6/2002 of 12 December 2001 on Community designs. *EUR-Lex*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A32002R0006>
11. Paris Convention for the Protection of Industrial Property of March 20, 1883 (as amended on 28 September 1979). *WIPO Lex*. <https://wipo.lex.wipo.int/en/text/288514>.

12. Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights of April 15, 1994 (as amended on December 6, 2005). *WTO.org*. https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/27-trips.pdf.
13. UK Copyright Designs and Patents Act 1988 (CDPA). *Legislation.gov.uk*. <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1988/48/contents>
14. Fellner C. (1989). The New United Kingdom Industrial Design Law. *University of Baltimore Law Review*. Vol. 19: Iss. 1. C. 369 - 392.
15. Donaldson A. (2018). The power of fashion. *British Council*. <https://www.britishcouncil.org/research-policy-insight/insight-articles/culture-age-uncertainty>.
16. SooHoo F. (2015) Fashion Week 101: What It Is and Why It Matters. *TeenVogue*. <http://www.teenvogue.com/story/what-is-fashion-week>.
17. Centre for Fashion Enterprise in Association with Olswang LLP. (2012) Intellectual Property in the fashion design industry. pp. 3–18.
18. Palacio M. (2015). Industrial Design and Copyright, according to WIPO. *Safe Creative*. <http://en.safecreative.net/2015/11/24/industrial-design-and-copyright-according-to-wipo/>.
19. Heyman L.A. (2014). Overlapping Intellectual Property Doctrines: Election of Rights Versus Selection of Remedies. *Stanford Technology Law Review*. pp. 239 – 275.